
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2017:2

Missionsinsatser

Sammanfattning

Betänkandet omfattar fyra motioner som på olika sätt behandlar missionsarbetet i Svenska kyrkan. I motionerna 2017:64 och 2017:150 vill motionärerna att kyrkostyrelsen gör missionsatsningar, i motion 2017:76 vill motionären att kyrkostyrelsen ska samla goda kommunikationserfarenheter i en kunskapsbank och i motion 2017:140 vill motionären att kyrkostyrelsen gör en deskriptiv sammanställning av institutions-själavården samt gör en långsiktig plan för den.

När det gäller motioner 2017:64 och 2017:150 delar utskottet motionärernas bild att åtgärder behövs för att revitalisera missionen i Svenska kyrkan. Utskottet lyfter fram kyrkans uppgift att nå till alla med evangeliet och att människor ska komma till tro på Jesus Kristus. Kyrkan behöver också hitta förkunnelsens tilltal i varje tid till varje person. Men utskottet anser inte att motionernas förslag till hur detta ska göras är framkomliga sätt.

Utskottet anser att det inte behövs ytterligare satsningar på insamling av lyckade kommunikationsinsatser i missionssyfte, såsom det föreslås i motion 2017:76, eftersom det redan finns flera sätt att dela sådana erfarenheter.

När det gäller motion 2017:140 vill utskottet lyfta fram vilken viktig del institutions-själavården är av Svenska kyrkans verksamhet, och ser motionärens goda ambition för dess utveckling men anser inte att den nationella nivån bör initiera ett arbete inom detta område då det är en angelägenhet först och främst för församlingarna och bör stödjas av stiftet.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå dessa fyra motioner.

Till betänkandet finns två reservationer och två särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:64.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:76.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:140, punkt 1.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:140, punkt 2.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:150.

Motionernas förslag

Motion 2017:64 av Kjell Petersson m.fl., Satsning på evangelisation och församlingsbyggande

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att – i samråd med biskopsmötet – ta initiativ till en förnyad satsning på evangelisation och församlingsbyggande.

Motion 2017:76 av Aron Emilsson, Översyn av kommunikationsformer i missionssyfte

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en översyn av de kommunikations- och arbetsformer som används i stift och församlingar för att nå ut med kyrkans verksamhet och det kristna budskapet, och samla och återrapporera de mest lyckade exemplen för råd och metodutveckling i en nationell kunskapsbank.

Motion 2017:140 av Sten Elmberg, Värna om missionsinsatserna

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en deskriptiv sammanställning av institutionssjälavård.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en långsiktig plan för institutionssjälavård.

Motion 2017:150 av Ann-Christine From Utterstedt, Öka missionen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att den viktiga missionen på alla nivåer inom Svenska kyrkan ökar och är samstämmig över hela landet.

Bakgrund

Mission är en del av församlingens grundläggande uppgift och i förlängningen hela kyrkans uppdrag. I inledningen till andra avdelningen i kyrkoordningen anges vad som är syftet med den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, nämligen ”att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.”

Statistik för medlemskap och verksamhet

Under de senast 25 åren har Svenska kyrkans medlemsantal i relation till den totala befolkningen minskat. Även antalet döpta och konfirmerade samt gudstjänstbesökare har minskat under denna tid.

En del i minskningen handlar om att det bor fler människor i Sverige med annan religiös livsåskådning nu jämfört med för 25 år sedan. Även de så kallade invandrar-kyrkorna ökar (Katolska kyrkan, Syrisk-ortodoxa kyrkan m.fl.) vilket gör att fler människor som bor i Sverige döps, konfirmeras, går i gudstjänst i dessa samfund nu än för 25 år sedan. Enligt Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har det skett en ökning av antalet församlingar från 2010 till 2015 i främst syrisk-ortodoxa och muslimska samfund, samt grupper anslutna till Buddhistiska samarbetsrådet.

Uppgifter från Svenska kyrkans statistikdatabas visar att även inom Svenska kyrkan ökar antalet deltagare i vissa verksamheter. När man studerar statistiken visar den att nästan alla stift har öppen verksamhet (exempelvis förskole- och grundskoleklasser som besöker kyrkor) och där har besöksantalen ökat i de flesta stift sedan år 2000. Även när det gäller barn och ungdomars medlemskap i gruppverksamhet så redovisar de flesta stift öknings. I de yngre åldrarna (0–3 år) är ökningen störst men även högre upp i åldrarna går det upp kraftigt i vissa stift.

Dela tro – dela liv

Efter ett beslut i kyrkostyrelsen i juni 2012 genomförs nu tillsammans med stift och församlingar en särskild satsning på kyrkans undervisning och mission för alla åldrar, *Dela tro – dela liv*, med syfte att stärka församlingarna i den grundläggande uppgiften

och hitta nya vägar i det konkreta arbetet. Svenska kyrkan vill med satsningen ge människor i alla åldrar möjlighet att växa och utvecklas i sin förmåga att samtala om och leva i tro.

Satsningen pågår mellan 2013 och 2018 och har ekonomiska ramar på sammanlagt 60 miljoner kronor och är nu i en avslutande fas.

Program för lärande och undervisning

Av kyrkostyrelsens skrivelse *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020* (KsSkr 2017:1) framgår det att ett av de områden som kyrkostyrelsen kommer att särskilt prioritera under planeringsperioden är *Lärande och undervisning*. Det kommer att ske genom ett systematiskt och sammanhållet program för alla åldrar som ska bidra till att stärka det arbete som görs lokalt. Kyrkostyrelsen vill tillsammans med stift och församlingar utveckla synen på det gemensamma undervisningsansvaret på ett sätt som stärker bildning och gör skillnad för individer, grupper och på samhällsnivå. Kyrkostyrelsens satsning ska stärka kunskapen i kristen tro och ge förutsättningar och redskap till fördjupning.

Det nya programmet *Lärande och undervisning* kommer även att bygga på resultat från forskningsprojektet *Meningsskapande och lärande i Svenska kyrkans praktiker*, som är nära knutet till *Dela tro – dela liv*. Erfarenheter från reformationsåret ska tas till vara och internationella samarbeten kommer att integreras i satsningen. Arbetet kommer att ske i nära samverkan med bl.a. översynen av *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*.

Kommunikationsnätverk

Den nationella nivån har tillsammans med övriga nivåer byggt upp olika forum för delning av information, diskussion och goda exempel på hur man bäst kommunicerar och når ut med kyrkans erbjudande. Det finns regelbundna träffar inom ett stiftskommunikatörsnätverk som den nationella nivån samordnar. Där delar man information om respektive stifts och den nationella nivåns aktuella frågor. Gemensamma målgruppsanalyser och mätningar av insatser ger gemensam kunskap om budskap, kanal och metod. Arbetet utgår från det gemensamma styrdokumentet för kommunikation. Varje år arrangeras också kommunikationsdagar där kommunikatörer från Svenska kyrkan i hela landet samlas och får inspiration, fortbildning och delar goda exempel.

För vardagligt delande och kollegial support finns också nätverkande grupper på Facebook där kommunikatörerna delar med sig av material och idéer.

Institutionssjälavården

I Svenska kyrkans institutionssjälavård inbegrips för det mesta det uppdrag som Svenska kyrkan har i kriminalsjälavården på fängelser och häkten (NAV), i sjukhuskyrkan, i militär själavård och i universitetskyrkan. Ibland inbegrips även verksamheten kyrka–polis i samverkan, flygplatskyrkan, kyrkans närvaro på Migrationsverkets förvar, kyrka–skola och kyrka–arbetsliv. Även andra närliggande uppdrag finns – såsom kyrkans närvaroverksamhet i köpcentrum, kyrkans medverkan i exempelvis familjecentraler, kyrkans samverkan med socialtjänsten t.ex. i nattvandringar på stan och kyrka på flyktingförläggning.

Institutionssjälavården är en pastoral verksamhet som bedrivs av församlingarna med stöd från stiftet och med samordningsstöd av den nationella nivån. En gemensam förutsättning för många av dessa arenor, är samverkan inom ett ekumeniskt arbetslag. Inom institutionssjälavården finns sedan ett antal år tillbaka även själavårdare från

andra trossamfund än de kristna. Det ekumeniska samarbetet är viktigt för att skapa trovärdighet och förtroende.

Pågående kartläggningar

Stiftsdirektorskollegiet har gett den nationella nivån i uppdrag att genomföra en kartläggning av stiftens arbete med institutionssjälavård. Under september 2017 genomförs därför en enkätundersökning riktad till stiftskanslierna.

Syftet med enkäten är att samla information om stiftens arbete med att främja och utöva tillsyn över de olika uppdragen inom institutionssjälavården. Frågorna rör bemanning av arbetet med institutionssjälavård i stiftsorganisationen, inriktning och mål, finansiering, avtal eller överenskommelser, samverkan, nätverk och utbildning. Det kommer också att göras en sammanställning av det arbete som sker på nationell nivå rörande samordning och kvalitetssäkring i arbetet med institutionssjälavård.

Parallellt med denna undersökning kommer frågor om församlingarnas insatser inom institutionssjälavården att ställas till församlingarna under hösten 2017 i den årliga inomkyrkliga enkätundersökningen som kallas kyrkbussen. Frågorna till församlingarna rör bemanning av institutionssjälavården, utbyte med församlingens ordinarie verksamhet samt finansiering. Sammantaget kommer dessa undersökningar att ge ett brett kunskapsunderlag om hur Svenska kyrkan arbetar med institutionsjälavården.

Tidigare kyrkomöten

Svenska kyrkans arbete med samhällsaktörer och i arbetslivet

Vid 2010 års kyrkomöte behandlades en motion (2010:69, betänkande KI 2010:8) om att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en inventering av Svenska kyrkans närvaroarbeta hos andra samhällsaktörer, i arbetslivet och på institutioner. Motionen bifölls och uppdraget redovisades i rapporten *På andra arenor*. De exempel som beskrivs i rapporten är tänkta att fungera som ett underlag för lärande, reflektion och inspiration för fler församlingar som vill utveckla sin närvaro på andra arenor.

I inledningen av rapporten lyfts missionsbefallningen i Matteusevangeliet 28:18–20 som en av grunderna till Svenska kyrkans närvaro på andra arenor. En annan slutsats i rapporten är att uppdragen inom institutionssjälavården och annan verksamhet utanför kyrkans väggar lätt blir en parallellverksamhet till församlingens ordinarie verksamhet och ses inte som ett utflöde av den grundläggande uppgiften.

Något som man också lade märke till var att vilket perspektiv av den grundläggande uppgiften som betonas i uppdraget att vara kyrka på andra arenor kan skifta, men ofta är det diakonala perspektivet framträdande, eftersom undervisning och gudstjänst kan upplevas som missionerande. Undantag utgörs av kyrkan på sjukhuset och i fängelset liksom i militärsjälavården. Närvaron på andra arenor blir mission, i möte med medlemmar, som ofta kan leda till andra kontakter med kyrkan.

Mission och evangelisering

Vid 2010 års kyrkomöte behandlade Kyrkolivsutskottet i sitt betänkande *Mission och evangelisering* (KI 2010:11) två motioner (2010:14, 2010:63). Motionärerna föreslog på olika sätt att den nationella nivån skulle stärka Svenska kyrkans mission och evangelisation genom utbildningsstöd till församlingar och stift eller genom en gemensam plan för arbetet. Den ena motionen nämnde också särskilt samverkan med väckelse- och förnyelserörelser.

Utskottet menade att en mycket stor del av arbetet i Svenska kyrkan redan handlar om mission, då det ingår som en del i församlingens grundläggande uppgift. Utskottet

lyfte fram att uppgiften ska beskrivas i varje församlingsinstruktion och att stiftet i det sammanhanget har såväl främjande- som tillsynsansvaret. Utskottet ansåg att modeller och metoder för att nå människor hela tiden utvecklas i olika församlingar och sammanhang utifrån en vilja att vara en kyrka där mission ingår som en naturlig del. Utskottet menade att det inte fanns skäl för kyrkomötet att ge några nya uppdrag till kyrkostyrelsen på det sätt som hade föreslagits i motionerna. Kyrkomötet avtog båda motioner.

Mission i Sverige

Vid 2012 års kyrkomöte behandlade Kyrkolivsutskottet i sitt betänkande *Mission i Sverige* (KI 2012:10) bland annat ett förslag om att kyrkostyrelsen skulle inrätta ett råd för mission i Sverige (motion 2012:23).

Utskottet bejakade behovet av en kontinuerlig reflektion för att öka förståelsen av mission och om hur mission kan utövas och utvecklas. Utskottet menade att den gemensamma satsningen *Dela tro – dela liv* bidrar till att mission lyfts fram i Svenska kyrkan och ansåg därför att motionärernas önskan var tillgodosedd. I enlighet med utskottets förslag avtog kyrkomötet motionerna.

Församlingsutveckling och missionsstrategi

Under kyrkomötet 2014 avtog fyra motioner (2014:2, 25, 47 och 103) som på olika sätt handlade om församlingsutveckling och mission (betänkande Tu 2014:1). I betänkandet hänvisades till programmet *Dela tro – dela liv*, och Tillsyns- och uppdragsutskottet menade att programmets inriktning och omfattning svarade på det som motionärerna ville uppdraga åt kyrkostyrelsen. Läronämnden yttrade sig över motion 2014:47 och anförde att missionsstrategier förverkligas i varje församling, tydliggörs i församlingsinstruktionen och utarbetas i samspel mellan stiftet och de lokala pastorala områdena.

Andlig vård i kriminalvården

Kyrkomötet behandlade 2015 motion 2015:67 om den andliga vården i kriminalvården. Motionen handlade om territorialbegreppet kopplat till ansvaret för andlig vård i kriminalvården, liksom att Svenska kyrkan till skillnad från andra trossamfund själv finansierar sin verksamhet vid kriminalvårdsanstalter och häkten. Motionen behandlades av Kyrkolivsutskottet (KI 2015:16) som bl.a. hävdade att utifrån vistelsebegreppet är det den enskilda församlingens ansvar att erbjuda andlig vård vid kriminalvårdsanstalter/häkten, som ligger inom församlingen gränser. Om detta uppdrag innebär en betungande kostnad för den mindre församlingen är det stiftens ansvar att bidra. Utskottet föreslog därför att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag till beslut.

Strategi för mission och undervisning bland invandrare

Under kyrkomötet 2016 bifölls motion 2016:52 och kyrkostyrelsen fick i uppdrag att ta fram en strategi för mission och undervisning bland invandrare. Kyrkolivsutskottet anger i sitt betänkande (KI 2016:2) att församlingarna är i stort behov av stöd i att hantera frågor kring mission och undervisning för nya svenskar. Det ansåg att det behövdes mer kunskap och vägledning i hur mötet blir så bra som möjligt.

Uppdraget bereds nu inom ramen för den av kyrkostyrelsen beslutade satsningen *Lärande och undervisning*.

Utskottets överväganden

Motion 2017:64

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:64.

Utskottet bejakar motionärens intention att åtgärder behövs för att revitalisera evangelisation och församlingsbyggande i Svenska kyrkan. Utskottet lyfter fram kyrkans uppgift att nå till alla med evangeliet och att människor ska komma till tro på Jesus Kristus. Kyrkan behöver också hitta förkunnelsens tilltal i varje tid till varje person.

Utskottet noterar att det finns pågående satsningar i samma riktning, t.ex. Nya sätt att vara kyrka och arbetet med ett program för undervisning och lärande. De förslag som finns i motionens motivering kan med fördel tas med i det arbetet. Även om utskottet delar motionärens mening att detta arbete är angeläget tror utskottet inte, som beslutsförslaget är formulerat, att det leder till de ändringar som både motionären och utskottet bejakar. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Motion 2017:76

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:76.

Utskottet håller med motionären att det är viktigt att Svenska kyrkan arbetar med att ständigt förbättra sina kommunikationsformer och att man i olika enheter i Svenska kyrkan delar med sig av erfarenheter av kommunikationsarbetet. Utskottet anser att denna erfarenhetsdelning redan görs på olika sätt i olika nätverk och föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Motion 2017:140

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:140.

Institutionssjälavården är en mycket viktig del av Svenska kyrkans arbete som utförs av församlingarna på andra arenor än i församlingens egna lokaler. Utskottet ser motionärens goda ambition att utveckla institutionssjälavården men anser inte att den nationella nivån bör initiera ett arbete inom detta område då det är en angelägenhet först och främst för församlingar och bör stödjas av stiftet. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionens båda punkter.

Motion 2017:150

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:150.

Som utskottet redan anfört ovan beträffande motion 2017:64 bejakar utskottet behovet av att på nytt vitalisera missionen i Svenska kyrkan och lyfter fram kyrkans uppgift att nå till alla med evangeliet och att människor ska komma till tro på Jesus Kristus. Men utskottet anser att kyrkomötet inte kan uppdra åt kyrkostyrelsen att se till att missionen ökar och är samstämmig på samtliga nivåer, utan menar att varje stift och församling måste ta ansvar för detta. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Sigurdur Hafthorsson, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Marie Nielsén, Daniel Larson, Birgitta Lindén, Ronny Hansson, Micke G Hästö, Niklas Grahn, Roland Johansson, Berit Simonsson, Anna-Karin Westerlund, Gunilla Eldebro, Elisabeth Rydström, Niklas Larsson, Torbjörn Arvidsson och Marja Sandin-Wester.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Camilla Persson, Lissandra Rickemark, Ulla Nordlien, Ove Stenlund, Arne Närström, Katarina Glas, Kjell Petersson, Elisabeth Kullenberg, Ulla Littgren, Jerker Schmidt, Stig Eriksson, Anders Ahl, Ylva Wahlström Ödmann och Karin Janfalk.

Biskoparna Fredrik Modéus och Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot kyrkolivsutskottets beslut vid behandling av motion 2017:64 Satsning på evangelisation och församlingsbyggande. Mitt yrkande var bifall till motionen.

Roland Johansson

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag att avslå motion 2017:64, och föreslår istället att kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att i samråd med biskopsmötet ta initiativ till en förnyad satsning på evangelisation och församlingsbyggande i anslutning till vad som anförs i motion 2017:64.

Berit Simonsson

Särskild mening 1

Motion 2017:76: Även om nätverken som finns är fungerande så skulle en nationell kunskapsbank där man samlar alla de mest lyckade exemplen fungera som ett kompilerande tillskott till Svenska kyrkan. Därav så anser jag att motionen bör bifallas.

Anders Ahl

Särskild mening 2

Jag ansluter mig till Berit Simonssons reservation.

Kjell Petersson